

” Det er jo hans egen skyld

ETISKE DILEMMAER OPSTÅR:

- Når vi ikke ved, hvad vi skal gøre
- Når vi vil to ting/handlingsalternativer lige meget
- Når vi må gøre en ting, som vi ikke vil – når vi skal vælge mellem pest og kolera.
- Når vi ved, hvad vi vil, men ikke har mulighed for at gøre det.

AF: FYSIOTERAPEUT GITTE BØGEDAL,
ERGOTERAPEUT LENE PLAMBECH

info@plambechogbogedal.dk

Case: *Den overvægtige patient har krav på samme behandling som andre patienter, men det vil medføre en risiko for plejepersonalet at mobilisere ham uden de rigtige hjælpemidler. Fysioterapeuten står i et dilemma*

→ Fysioterapeuten tilkaldes af personalet på medicinsk afdeling, som ønsker hjælp til mobilisering af en patient, Per. Han er overflyttet fra akut modtageafdeling til medicinsk afdeling efter at være bragt til hospitalet med vejtrækningsbesvær og generel dårlig almen tilstand. Han er nu ved at blive stabiliseret og er i bedring.

Der er behov for mobilisering af Per, og da plejepersonalet er usikker på situationen, tilkaldes fysioterapeuten.

Da fysioterapeuten træder ind på stuen og ser Per, bliver hun umiddelbart rystet. Han vejer 210 kg. Plejepersonalet ved ikke hvordan de kan hjælpe ham ud af sengen, da de ikke tidligere har haft så stor en patient. Han giver selv klart udtryk for et ønske om at komme op af sengen, da han har ondt i ryggen. Per vil gerne kunne hjælpes på toilettet, da det er svært at bruge bækken. Personalet støtter ham i dette ønske, da de også har svært ved at få bækkenet under ham.

Fysioterapeuten er usikker på, hvorledes hun kan hjælpe Per. Hun ved, det vil være mest sikkert at bruge lift til en start, men ikke hvor der kan skaffes en egnet lift og sejl til så stor en patient, eller hvordan sejlet bedst kan placeres under ham.

Hun er klar over, at Per bør - og skal - mobiliseres nøjagtigt som alle andre patienter i denne fase. Men hun skal både tage hensyn til patientens behov og personalets arbejdsmiljø.

Fysioterapeuten er fyldt af modstridende følelser. Det er svært at vælge i denne situation, for hvem skal hun tage hensyn til? Hun vil have det skidt med ikke at kunne hjælpe Per og er beklemmt ved, at hospitalet ikke råder over de nødvendige hjælpemidler. Hun føler situationen pinlig - for hende selv og for Per. På den anden side føler hun sig irriteret på Per, som har sat sig selv og plejepersonalet i en svær situation. Han er jo selv årsag til sin overvægt. Og hvorfor kan plejepersonalet ikke selv tage denne beslutning?

Hvad er rigtigt at gøre?

AF: FYSIOTERAPEUT, PH.D.-STUDERENDE,
MEDLEM AF ETISK UDVALG I DANSKE
FYSIOTERAPEUTER, JEANETTE PRÆSTEGAARD
j.praestegaard@oncable.dk

En uddybende refleksionsrække

Der reflekteres over casen på den foregående side med udgangspunkt i Randi-Susanne Natvigs refleksionsmodel

→ I casen om Per eksemplificeres et etisk dilemma, da der er tale om et valg, hvis udfald får konsekvens for et andet menneske. I denne case står fysioterapeuten over for et valg mellem to lige gode eller dårlige muligheder, hvor hun let kan føle sig i klemme mellem flere hensyn.

Fysioterapeuten står ved en korsvej, hvor hun er i tvivl om, hvilken vej der er den rette at gå. Hvad, der er den rigtige vej, er ikke entydigt. Med der skal træffes ét valg, - hvilket er dilemmaets særkende.

Dilemmaet i denne case er etisk, da det afspejler nogle af livets almenmenneskelige grundværdier. Værdier som respekt, ansvarlighed og troværdighed. I og med dilemmaet afkræver et valg, bliver disse grundværdier udfordret, da man jo helst ønsker samtlige værdier bevaret i løsningen, men dette lader sig ikke gøre. Et etisk dilemma er derfor altid en vanskelig værdikonflikt, og det kan være nødvendigt at tage udgangspunkt i etiske refleksionsmodeller for at støtte processen med at identificere og strukturere de etiske refleksioner.

Etisk Udvalg i Danske Fysioterapeuter arbejder ud fra Randi-Susanne Natvigs refleksionsmodel. Modellen består af fire trin. For hvert trin er der en række spørgsmål, der skal besvares. Ved at forholde sig til spørgsmålene vil fysioterapeuten få hjælp til at identificere dilemmaet og få overblik over, hvordan dilemmaet i den givne situation kan løses.

TRIN 1: VURDERING AF PROBLEMETS NATUR

Er dette et etisk dilemma eller ej? Ja, da flere ting er på spil:

- Der er en klar konflikt i, hvad fysioterapeuten *kan* gøre (det praktiske element), hvad hun *skal* gøre (det faglige og det juridiske element) og hvad hun *bør* gøre (det etiske element)
- Casen udspiller sig på samtlige relationer, da såvel Per som plejepersonale som hospitalets hjælpemiddelbeholdning kommer i spil.
 - Fysioterapeut/patient relationen
 - Fysioterapeut/samarbejdsrelationer
 - Fysioterapeut/samfund relationen

Hvad kræver situationen af fysioterapeuten? Hvilke barrierer hindrer fysioterapeuten i at gøre det, som hun finder bedst?

- moralsk sensitivitet - altså er hun i stand til at vurdere, om situationen er etisk - har hun brug for andres vurdering af dette?
- moralsk vurdering; hvad vil være det rigtige at gøre lige nu; er det rimeligt, at Per ikke mobiliseres, før der er anskaffet egnede hjælpemidler?
- moralsk motivation; bør nogle værdier rangeres højere end andre, hvor langt skal hun gå for at vise Per respekt?
- moralsk mod; hvor langt er hun parat til at gå ift. Per, plejepersonalet, hospitalsadministrationen for at skynde på indkøbet af et egnet løftesejl?

TRIN 2: DE IMPLICEREDE PARTER

- For hvem er situationen en konflikt; Per, plejepersonalet, fysioterapeuten, evt. andre patienter på afdelingen?
- Hvilke tanker og meninger om situationen har de, der indgår i konflikten?
- Er der grundlag for, at fysioterapeutens vurderinger skal prioriteres højere end Pers, plejepersonalets, evt. andres ønsker?

TRIN 3: VURDERING AF AKTUELLE VÆRDIER

Hvilke etiske værdier og principper er på spil?

- Hensynet til Per – den konkrete praktiske udfordring i forflytningen; hvor langt bør fysioterapeuten gå for at imødekomme Pers ønske og behov for mobilisering? Hvor langt bør fysioterapeuten gå for at imødekomme plejepersonalets usikkerhed og arbejdsmiljø? Hvem bør fysioterapeuten respektere – Per eller plejepersonalet? Hvor stor vægt bør tillægges den faglige vurdering for mobilisering?
- Pers autonomi/paternalisme; ideelt opsættes mål og plan i samarbejde med patienten, men her beder plejepersonalet fysioterapeuten om hjælp, og hvordan kan hun bedst inddrage Per i denne proces? Hvor langt bør plejepersonalets usikkerhed styre mål og plan for mobiliseringen af Per?
- Hensynet til Per/plejepersonalet; hvad angiver de etiske retningslinjer? Hvem bør fysioterapeuten primært respektere?
- Hensynet til Per/evt. andre patienter; hvordan bør fysioterapeuten og plejepersonalet handle, således at alle patienter på stuen/afdelingen oplever, at der handles retfærdigt? Hvordan kan fysioterapeuten og plejepersonalet bedst forflytte Per uden at kompromittere evt. andre patienter på stuen?
- Fysioterapeutens autonomi/kollegial loyalitet ifht. plejepersonalet; hvor stor vægt har den fysioterapeutiske vurdering i forhold til plejepersonalets arbejdsmiljø? Hvor meget bør fysioterapeuten bestemme? Har fysioterapeuten ret til at bestemme vedrørende plejepersonalets arbejdsvilkår? Hvad siger de interne kollegiale regler/normer på afdelingen? Vægter fysioterapeutens ord/vurdering mere end plejepersonalets?
- Pers autonomi/samfundets ressourcer; hvor meget kan en person tillade sig at lægge sundhedsvæsenet ekstra til byrde? Hvor langt skal sundhedsvæsenet gå, for at behandle og pleje selvforskyldt lidelse? Er det rimeligt, at afdelingen kræver, at Per taber sig for at mindske plejepersonalets forflytningsbyrde og dermed minimere risikoen for nedslidning af plejepersonalet?

På hvilken måde kommer værdierne og/eller principperne i konflikt med hinanden?

- Gøre godt for Per vs. at gøre godt for plejepersonalet
- Gøre godt for Per vs. det faglige argument (professionel viden)
- Pers autonomi vs. fysioterapeutens autonomi
- Gøre godt for Per vs. at gøre godt for sig selv
- Gøre godt for Per vs. at gøre godt for evt. andre patienter på stuen
- Fysioterapeutens autonomi vs. kollegial loyalitet
- Respekt for Pers ønsker og behov vs. respekt for plejepersonalets arbejdsmiljø
- Respekt for krav vedr. arbejdsmiljø vs. afdelingens regler/normer
- Respekt for krav vedr. arbejdsmiljø vs. afdelingens økonomiske ressourcer
- Magtfordelingen mellem fysioterapeut og plejepersonale

Hvordan bør værdierne rangordnes?

- Bør respekten for Per have forrang for respekten for plejepersonalet?
- Bør respekten for Per have forrang for den faglige vurdering?
- Bør Pers autonomi have forrang for fysioterapeutens?
- Bør hensynet til den personlige integritet have forrang i forhold til fordeling af enestuer/flersengsstuer?
- Bør fysioterapeutens selvrespekt for have forrang for den kollegiale loyalitet?
- Bør respekten for krav om arbejdsmiljø have forrang for menneskelig omsorg og imødekommenhed?
- Bør respekten for krav om arbejdsmiljø have forrang for krav om økonomiske besparelser?

TRIN 4: AT VÆLGE I ET ETISK DILEMMA

Hvilke valgmuligheder er der i forhold til at løse situationen? Og hvilke konsekvenser har hver mulighed?

- Fysioterapeuten kan som udgangspunkt have hensynet til Pers velbefindende som første prioritet. Herved sikrer hun, at Per kan føle sig respekteret, og dette selv i en lidt prekær situation.
 - Hun kan som første handling sørge for at Per ligger afskærmet for evt. andre patienters blikke, hvormed risikoen for krænkelse af såvel Per som medpatienter minimeres (= gøre godt).
 - Som anden handling kan hun støtte plejepersonalet i den krævende forflytning. De kan sammen med Per diskutere og afprøve metoder, hvorved Per samt 2-4 personer kan mobilisere Per til siddende på sengekant og derefter til stående. Hvis forflytningen fortsat er for tung, kan nedenstående valgmulighed sættes i værk.
- Samlet set har denne mulighed god konsekvens for Per, som formentlig vil føle sig respekteret og imødekommet og inddraget i en svær situation. Hvorvidt konsekvensen er god for plejepersonalet afhænger af, om en forflytningstaktik kan iværksættes, samt om der kan afsættes 2-4 personer til forflytningen – hvilket kan forekomme urealistisk i en travl hverdag på en hospitalet. Denne mulighed vil formentlig styrke fysioterapeutens faglige professionalisme, at patienten kommer i første række, at der bliver levet op til faglig viden og krav. Til gengæld kan den kollegiale loyalitet evt. lide et knæk, alt efter forflytningstaktikkens succes.
- Fysioterapeuten kan vælge at imødekomme hensynet til plejepersonalets behov for et optimalt arbejdsmiljø. Herved sikrer fysioterapeuten sig, at der ikke indkommer potentielle sygdomsmeldinger og forflytningskader ud af situationen (= at gøre godt for

personaler og for samfundets samlede ressourcer). Dette kan ske på en af følgende måder:

- Fysioterapeuten kontakter straks hospitalets administration med henblik på, at der straks/i dag indkøbes et sejl, der er stærkt og stort nok til, at det kan anvendes til Per. Dette imødekommer administrationen, og der sendes straks et bud af sted. Hermed imødekommer fysioterapeuten hurtigst muligt såvel plejepersonalets arbejdsmiljø som Pers ønsker og behov for mobilisering. Ved denne løsning minimeres plejepersonalets og Pers samt fysioterapeutens eget ubehag ved situationen.
- Fysioterapeuten kontakter straks hospitalets administration med henblik på at indkøbe et passende forflytningssejl. Dette skal dog behandles i administrationen, hvilket normalt tager et par dage. Derefter skal sejlet bestilles og leveres, hvilket kan tage dage op til uger. Denne beslutning medfører, at Per skal blive liggende i sengen, og han respekteres således ikke på sit ønske, og det faglige argument for mobilisering overhøres, indtil forflytningssejlet ankommer. Beslutningen medfører fortsat belastende arbejdsstillinger for plejepersonalet, når Per skal plejes, vaskes og have bækken. Fysioterapeuten forklarer Per, at han ikke kan hjælpes ud til toilettet, da der først skal anskaffes egnede hjælpemidler til hans størrelse. Per er skuffet og udtaler, at "jeg er da ikke den største – jeg kender folk som er meget større".
- Som et deprimerende scenarie kan nævnes situationen, hvor administrationen ikke tillader indkøb af nyt forflytningssejl og begrundet det i besparelser. Hermed falder samtlige hensyn til jorden, og ingen af de involverede personer vil formentlig føle sig respekteret såvel menneskeligt som fagligt.

Kan du finde andre hensyn, der skal tages?

Kan du identificere andre værdier, normer, regler som er på spil?

Kan du foreslå andre handlemuligheder og deraf følgende konsekvenser? ●

"Er der nogen her på bloggen som har erfaring med svært overvægtige patienter, og er det noget som der tales åbent om rundt omkring på arbejdspladserne?" Gitte Bøgedal og Jette Plambech opfordrer på

 blog.fysio.dk/fagblog alle til at deltage i debatten.